

Опришко Ігор Віталійович,
заступник директора Державного
науково-дослідного інституту
МВС України, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник,
доцент

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ) З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

На сьогодні в Україні з появою нових типів загроз і злочинів унаслідок збройної агресії з боку росії на фоні економічної нестабільності склалася складна криміногенна ситуація в державі. При цьому корупція стала для України однією із суттєвих проблем на шляху її подальшого розвитку та створення безпечного середовища життєдіяльності людей.

Негативна сила корупції проявляється у падінні авторитету країни, органів державної влади, моральних цінностей у суспільстві, у проникненні кримінальної складової у державно-управлінські та суспільні відносини, а також у підриві економічної основи держави, блокуванні надходження іноземних інвестицій, що призводить до «тінізації» економіки, тощо.

Причини поширеності корупції лежать в економічних, політичних, правових, соціально-культурних, моральних і навіть у психологічних площинах.

За міжнародними і вітчизняними експертними оцінками Україна відноситься до числа країни світу з високим рівнем корупції, яка за даними Transparency International перебуває на 122 місці із 180 країн в списку найкорупційніших країн світу. У 2021 році показники України в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) опустились у рейтингу на 5 пунктів порівняно з 2020 роком, коли Україна займала 117 місце [1].

В той же час, не дивлячись на те, що наша держава не є лідером боротьби з корупцією, проте з кожним роком вона здійснює заходи щодо зміцнення своєї позиції у цьому напрямку і як результат за період з січня по вересень 2022 року мало місце зниження чисельності основних корупційних видів кримінальних правопорушень у порівнянні за аналогічний період 2021 року – зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України) (1768; -48,0 %), прийняття пропозиції, обіцянки або

одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України) (833; -44,9 %) та пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) (1161; -16,1 %). Скоротилася також кількість встановлених фактів зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2) (161; -55,6 %); зловживання впливом (ст. 369-2) (176; -12,4 %); підкупу службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 368-3) (38; -32,1 %). На рівні аналогічного минулорічного періоду залишилась кількість виявлених фактів незаконного збагачення (ст. 368-5) (14; 9 міс. 2021 р.: 13) [2, с.48-49].

Окрім того, відповідно до даних Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, кількість зареєстрованих осіб, які скоїли такі правопорушення, за період з січня по жовтень 2022 року налічує 2637 осіб (1053 – за кримінальні правопорушення, 1486 – за адміністративні правопорушення, 98 – за дисциплінарні правопорушення) на відміну від 2021 року за аналогічний період, коли було зареєстровано 5842 особи (1147 – за кримінальні правопорушення, 4511 – за адміністративні правопорушення, 184 – за дисциплінарні правопорушення) [3].

В процесі становлення української державності поступово складається нова вертикаль державного управління. Однак повної стабільності як в кадровому складі державних службовців, так і в структурі органів державної влади не досягнуто. Нерідко реорганізаціям піддається система центральних органів влади – міністерств, відомств. Відбувається їх скорочення, об'єднання, реорганізація, потім їх поновлюють, відроджують. В таких умовах нестабільності органів влади імовірність корупційних діянь значно зростає, а це призводить до того, що у випадку високого рівня корумпованості державних органів корупція стає системним елементом державного управління.

У зв'язку з цим Україна має формувати та здійснювати ефективну скоординовану політику протидії корупції, встановлювати й заохочувати ефективні види практики, спрямовані на запобігання корупції. Це потребує злагодженої роботи всіх державних органів та суспільства, діяльність яких має бути спрямована не лише на викорінення корупції, як явища, а й запобігання умовам, що можуть сприяти її виникненню.

На сьогодні актуальним є питання щодо організації роботи із запобігання та виявлення корупції в умовах воєнного стану в Україні, запровадження якого відбулося відповідно до

Указу Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», та згідно із Законом України від 12.05.2015 «Про правовий режим воєнного стану» [4–6].

При цьому первинною та ключовою ланкою в антикорупційній інфраструктурі є інститут уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції (далі – Уповноважені), які покликані допомагати керівникам, іншим працівникам державних органів, у тому числі в період дії в Україні правового режиму воєнного стану, не допускати порушень вимог антикорупційного законодавства.

З урахуванням повноважень, закріплених в статті 13-1 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), на період дії правового режиму воєнного стану уповноважені підрозділи (уповноважені особи), які не залучені до виконання заходів з оборони держави, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян (далі – Уповноважені), мають продовжувати організовувати та здійснювати передбачені антикорупційним законодавством заходи із запобігання та виявлення корупції з урахуванням режиму організації праці в установі (зокрема, дистанційної роботи, простою) та особливостей, встановлених Законом України від 12.05.2015 «Про правовий режим воєнного стану» [7].

Зокрема, відповідно до рекомендацій Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) їх діяльність має бути зосереджена на таких напрямках:

наданні консультаційної допомоги суб'єктам декларування щодо особливостей додержання вимог фінансового контролю з урахуванням роз'яснень НАЗК;

здійсненні координації діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) територіальних (міжрегіональних) органів та підвідомчих юридичних осіб, які не перебувають у простій і з якими забезпечено зв'язок, з метою своєчасного доведення до їх відома роз'яснень НАЗК;

візуванні проектів актів з основної діяльності, адміністративно-господарських питань, кадрових питань (особового складу) – у разі наявності безпосереднього або віддаленого доступу до системи діловодства організації;

запобіганні та врегулюванні конфлікту інтересів;

організації роботи каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень вимог Закону;

отриманні та розгляді повідомлень про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, інші порушення вимог Закону;

інформуванні керівника організації, НАЗК або інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції у випадках, передбачених законодавством, про факти, що можуть свідчити про вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень та інших порушень вимог Закону працівниками організації.

Враховуючи наявну ситуацію в державі, пов'язану з обмеженням виконання окремих завдань в період дії правового режиму воєнного стану, вважаємо за доцільне підтримати позицію НАЗК щодо тимчасового припинення Уповноваженими здійснювати такі функції як надання інформації до НАЗК про результати своєї діяльності та про виконання заходів, передбачених антикорупційною програмою; проведення внутрішніх навчань; перевірка факту подання декларацій суб'єктами декларування та повідомлення НАЗК про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному відповідно до Закону порядку; здійснення перевірок організації роботи із запобігання та виявлення корупції в територіальних (міжрегіональних) органах та підвідомчих юридичних особах тощо [8; 9].

Зазначені рекомендації викладені у листі НАЗК від 21.03.2022 № 20-13/10165-22 «Про організацію роботи із запобігання та виявлення корупції в умовах воєнного стану» на ім'я керівників міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування.

В той же час, такі рекомендації фактично обмежують дію норм Закону, у зв'язку з чим пропонується привести у відповідність позицію НАЗК до чинного законодавства і внести в цій частині відповідні зміни до Закону, що сприятиме вимозі не допускати порушень антикорупційного законодавства з боку керівників, інших працівників державних органів в період дії в Україні правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Україна в індексі сприйняття корупції посідає 122 місце серед 180 країн – Transparency International. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-indeks-korupsiya-ukrayina/31669990.html>.

2. Про основні тенденції розвитку безпекової ситуації в Україні та стан виконання пріоритетних завдань центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Міністром, за 9 місяців 2022 року. Аналітична довідка. Київ: ДНДІ МВС України. 2022. С. 57 с.

3. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua>.

4. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. Офіційний вісник України від 14.06.2022. 2022. № 446. С. 16. Ст. 2497.

5. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні. Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. Офіційний вісник України від 09.03.2022. 2022. № 19. С. 13. Ст. 1027.

6. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII-XII. Відомості Верховної Ради України від 10.07.2015. 2015. № 28. С. 1509. Ст. 250.

7. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України від 05.12.2014. 2014. № 49. С. 3186. Ст. 2056.

8. Про організацію роботи із запобігання та виявлення корупції в умовах воєнного стану. URL: <https://smu.dsp.gov.ua/news/pro-orhanizatsiiu-roboty-iz-zapobihannia-ta-vyivlennia-koruptsii-v-umovakh-voiennoho-stanu>.

9. Про організацію роботи із запобігання та виявлення корупції в умовах воєнного стану. Лист НАЗК від 21.03.2022 № 20-13/10165-22. URL: https://media-www.npu.gov.ua/npu-preprod/sites/1/Docs/Zapobigannia_korupcii/lyst_nazk.pdf.